

Končno nova vlada

Ena najdaljših povojnih vladnih kriz se je končala s tem, da se je mandatarju Marianu Rumorju vnovič posrečilo sestaviti novo italijansko vlado, že trideseto po vrsti.

Pri prvem poskusu Rumor ni uspel, kot nista uspela kasnejša mandatarja, Fanfani in Moro, vendar se je pri drugem poskusu Rumorju posrečilo in tako imamo zdaj spet novo vlado levega centra.

Vsekakor položaj in prihodnost nove vlade nista preveč rožnata. Že težave pri sestavi nove vlade so kazale, da pretresa naše politično življenje vrsta problemov, ki so že dozoreli in jih bo treba tako ali drugače reševati. V mislih imamo lanskoletno italijansko »vročo jesen«, ki je s svojimi stavkami pokazala, da si italijanski delovni ljudje žele večjo udeležbo pri dobičkih in prosperiteti nacionalnega gospodarstva, saj je znano, da vleče italijanski kapital izredne dobičke, medtem ko daje delavcem le drobne dele svoje dohodkov. Stavke pa so tudi pokazale, da to pot ni šlo samo za mezdno gibanje, temveč za mnogo več: za sodelovanje, vpliv in participacijo delovnih ljudi pri nacionalnem dohodku sploh, to je za reševanje stanovanjskih, socialnih in drugih problemov. Druga težava je v odnosu, oziroma politiki levega centra do italijanske komunistične partije, ki danes objektivno pomeni v Italiji izredno pomembno, organizirano in vplivno politično silo, brez katere si današnjega italijanskega političnega življenja sploh ne moremo zamišljati. Tudi to vprašanje bo morala slej kot prej konkretno reševati nova Rumorjeva vlada.

Tretji problem pa je problem zakonske razveze, pri katerem se je Vatikan direktno vmešal v italijanske notranje zadeve.

Problemi, ki stojijo pred novo vlado, niso torej niti majhni, niti nepomembni. Še več, leti so povzročili v bistvu vladno krizo in samo konkretne rešitve bodo lahko prinesle uspešnost in daljše življenje novi Rumorjevi vladi levega centra.

OBISKALI SMO KANALSKO DOLINO

V Trbižu ni vse tako gladko kot se nam zdi

Trbiški občinski odbor je od leta 1965. že drugič v krizi. Levi center je deloval le malo časa. Sestavili so odbor z zunanjo podporo enega samega liberalnega predstavnika, ki pa je odstopil

O problemih Kanalske doline, še posebej pa o trbiških problemih, piše lokalni tisk zelo malo, še manj pa piše o njih deželni tisk, kljub temu, da imajo v Trbižu vsi časniki svoje dopisnike. Res ne vemo, zakaj tako molče o težavah, ki tarejo tiste lepe doline od Pontafija do Kokovega na avstrijski in do Bele peči ob jugoslovanski meji.

Znano je, da je bilo na tem področju po prvi svetovni vojni slovensko prebivalstvo v večini. Če natančneje pogledamo dragoceni »Vodič po Karniji in Železni dolini« (La guida della Carnia e del Canal del Ferro) izpod peresa Marinellija, bomo takoj videli, da je v tistem času prebivalo v Kanalski dolini 60% prebivalcev slovenskega jezika, 35% nemškega in komaj nekaj čez 5% prebivalcev je bilo italijanske narodnosti. Danes pa se je omenjeno stanje popolnoma spremenilo. V nekaj desetletjih so Kanalsko dolino preplavili Italijani in področje šteje danes kar 10.000 prebivalcev, od katerih je kar 8.000 italijanske narodnosti, 1.500 prebivalcev je slovenske narodnosti, medtem ko je Nemcev kakih 500. Ker bi bilo predolgo razlagati na tem mestu, kako to, da je prišlo do takšne demografske in nacionalne spremembe, problem sam pa je tudi izredno važen, bomo o tem posebej pisali.

Omejimo se danes predvsem na Trbiž, ki je glavno mesto Kanalske doline. Trbiž zelo poznajo tako Avstrijci kot Slovenci, kajti iz sosednje Avstrije (Koroške), pa tudi iz sosednje Jugoslavije, (Gorenjske), prihajajo ljudje kupovat vsak dan na trbiški trg zato, ker nudi Italija na svojem tržišču vrsto artiklov, ki so znatno cenejši in boljši kot v Avstriji ali pa Jugoslaviji. Če bi ne bilo tega, bi zagotovo Trbiž ne mogel tako dobro prosperirati. Še posebej poleti, ko ni mogoče v mestecu najti koticika, kamor bi lahko človek parkirjal svoj avtomobil, toliko ljudi namreč prihaja iz tujine v Trbiž, še posebej ob tržnih dneh.

Ko smo se pred nedavnim mudili v Trbižu, smo srečali

domačine, to je avtohtone prebivalce Kanalske doline. Vprašali smo jih, kako je kaj pri njih, pa so nam odgovorili, da ne preveč dobro. Ne samo zato, ker so doslej trbiško občino vodili skoraj vedno samo tuji ljudje, torej tisti, ki so prišli »od drugod«, temveč tudi drugače ne teče v Trbižu vse gladko.

Župan, funkcionar italijanske carine, se je preselil v Trbiž po zadnji vojni. Krščanska demokracija v tej občini ni imela absolutne večine. V občinskem svetu Trbiža, ki šteje 20 odbornikov, ima krščanska demokracija 9 svetovalcev, socialisti in socialni demokrati jih imajo 6, komunisti 2, neofašisti 2 in liberalci enega odbornika. Pred petimi leti so v trbiški občini sestavili odbor levega centra, ki pa ni dolgo živel. Socialisti in socialni demokrati so izstopili iz občinskega odbora, ker krščanska demokracija ni hotela spoštovati sporazumov o programu levega centra.

In kako so potem uredili zadevo? Krščanska demokracija ni dolgo premišljevala, sporazumela se je z edinim liberalcem, bivšim socialistom, ki so ga postavili tudi za županovega namestnika in tako sestavila odbor, ki je vladal naprej.

Vendar pa to še ni bilo vse. Pred kratkim je omenjeni liberalec med razpravo o sprejetju občinskega proračuna glasoval proti in tako je v občinskem odboru spet prišlo

do krize. Javnost je pričakovala, da bo odbor odstopil, toda, žal, odstopil ni niti župan niti odbor. Vsi še kar naprej sedijo na občini, čeprav nimajo večine na svoji strani.

Vse kaže, da demokristjani ne bodo popustili. In to še manj prav v predvolilnem času. Po zakonu bi v tem primeru morali imenovati prefekturnega komisarja, ki naj bi odobril občinski proračun za tekoče leto. Toda v Trbižu do tega ni prišlo. Ne vemo, na kateri zakon so se sklicevali v Trbižu in na podlagi katerega zakona nameravajo demokristjani vladati še naprej v trbiški občini.

Pri vsem tem pa nas zelo čudi dejstvo, da v občini ni sorazmernega zastopstva svetovalcev slovenske narodnosti. Trbiška občina šteje danes kakih tisoč Slovencev, ki imajo samo enega zastopnika, in sicer g. Moschitzo iz Žabnic. Tudi Nemci imajo samo enega zastopnika in sicer socialnega demokrata g. Rosenwirtha, prav tako iz Žabnic.

Slišati je, da bodo na bližnjih lokalnih volitvah Slovenci in Nemci skupno predložili listo, ker upajo, da bodo tako lahko izvolili več svetovalcev. Samo na ta način bodo Slovenci lahko uveljavili svoje narodne in gospodarske pravice v občini, ki je bila do danes, to lahko odkrito povemo, le mačeha obema manjšinskima narodnostima.

Radovedni smo, kako se bo vsa zadeva končala, hkrati pa želimo, da bi na volitvah zmagali Slovenci in kot takšni nastopili v občinskem svetu odločneje za doseg svojih jezikovnih pravic, ki jim pripadajo po italijanski ustavi in posebnem statutu dežele.

P. T.

Trbiž v Kanalski dolini

IZ TERSKE DOLINE

PREDILNICE V BULFONSU NE BODO ZAPRLI

Dežela bo s posebnim prispevkom pomagala modernizirati to industrijo, ki je edina v okolici Čente

Nevarnost, da bo predilnica svile v Bulfonso pri Čenti prenehala delovati, kot se je te zadnje čase mnogo govorilo, je minula in to hvala deželnemu odborništvu za industrijo in trgovino, ki je ne samo zagotovilo obstoj te edine industrije na tem področju, ampak bo nudilo tudi poseben prispevek, da se jo modernizira in vzame na delo še kakšnih sto ljudi.

Družba, ki ima v rokah to

predilnico, in ki ima svoj sedež v Milanu, jo je namreč hotela ukiniti in koncentrirati vso svojo dejavnost v Lombardiji. V naših krajih, kakor sicer tudi drugje po Italiji, goje vedno manj sviloprejk in svilo nam domestujejo sintetična vlakna. Pred vojno je bilo v Bulfonso zaposlenih več kot tri tisoč delavcev in uslužbencev in od teh jih je bilo najmanj šest sto moških in žensk iz krajev, kjer živijo naši ljudje: iz Njivice, Sedigle, Štele, Smrdeče, Kuje, Čezirjev in drugih vasi okoli Čente. Med to zadnjo vojno je predilnica prenehala obratovati in so v njej izdelovali skupaj s tržiško (Monfalcone) industrijo torpede za vojne namene. Po vojni, ko je začelo pešati sviloprejšstvo, pa so zaposlili le nekaj nad tri sto delavcev in to število je ostalo vse do današnjih dni.

Sedaj namerava dežela zopet podpreti to dejavnost. Kmetje tega področja na ravni naj bi zato gojili zopet sviloprejk, ki so postale prava dragocenost in zelo iskane v svetu in bi torej lahko prinašale velik dobiček sedaj propadajočemu gospodarstvu teh krajev brez industrije.

Želimo zato, da bi se ta industrija v Čenti še bolj razširila ali vsaj toliko kot je bila pred vojno in da bi zadržala doma del naših ljudi, ki si morajo sedaj iskati kruha na tujih tleh,

Od padca fašizma pa do danes je bilo natanko trideset vlad

Od 25. julija 1943. leta, ko je padel fašizem, pa do danes, se je zvrstilo v Italiji trideset vlad, več kot ena vlada povprečno na leto. Odstop tridesete vlade, ki jo je bil vodil on. prof. Mariano Rumor in je odstopila 6. februarja letos, je povzročil eno izmed najtežjih in najzapletenejših kriz v zadnjem času, katere dolžina nas spominja na krizo 1963. leta, ki ji je potem sledilo formiranje levega centra v Italiji.

Takratna kriza je trajala 47 dni, od 5. maja do 21. junija. Prej so bile 28. aprila politične volitve in vlada, ki je bila takrat na oblasti pod vodstvom Fanfanija, je odstopila šele 5. maja, ob začetku legislature novega parlamenta. Predsednik republike, ki je bil takrat Segni, je zaupal sestavo nove vlade Moru. Pogoji za sestavo prve vlade levega centra so bili takrat izredno težki in Moro je zavrnil

mandat po enomesečnih poskusih sestaviti novo vlado. V pričakovanju, da se bo položaj zbil, je Segni zaupal Leoneju sestavo »enobarvne« vlade, v kateri so bili izključno demokristjani, »balnearno« vlado v pričakovanju, kakor so jo poimenovali, ker se je rodila 21. junija in dobila zaupanje parlamenta v prvih dneh julija. Leonejeva vlada je bila na oblasti do novembra istega leta, kot je bilo domenjeno, in 5. decembra je končno Moro lahko sestavil prvo vlado levega centra. Druge krize, ki so jih še dolgo pomnili, so bile krize, katerim je sledila Segnija vlada 1959. leta (20 dni), reakcionarna Tambronijeva vlada leta 1960 (30 dni), druga Morova vlada 1966. leta (26 dni) in tretja Morova vlada 1966. leta (33 dni).

Kronika povojnih italijanskih vlad pa

pomni tudi kratke krize, ki so se rešile v nekaj dneh in so bile bolj preosnove kot pa prave krize vlad. Bonomi je odstopil 18. junija 1944. in znova sestavil novo vlado še istega dne. Isto je storil De Gasperi 31. maja 1947. leta in 23. maja 1948. leta v svoji četrthi in peti vladi, podobno pa je storil še Fanfani februarja 1962. leta za svojo četrto vlado. V vseh teh primerih so bila pogajanja za sestavo nove vlade v teku in zaključena pred uradnim odstopom in to je omogočalo rešitve kriz v enem samem dnevu.

In ker že govorimo o vladah, lahko omenimo, koliko časa je trajalo najdaljše vladno obdobje: to je bila sedma vlada De Gasperija, sestavljena iz demokristjanov in republikancev, ki je bila na oblasti od julija 1951. do julija 1953. ali natanko 712 dni.

DEŽELNI SVET FURLANIJE - JULIJSKE BENEČIJE

Ustanovitev deželnega sosveta za izseljenstvo

Predloženi zakon v prid izseljenim delavcem in njihovim družinam je sestavljen iz 22 členov in predvideva celo vrsto ukrepov, da bi se olajšal povratak na domačo zemljo - Dežela bo dala tudi razne prispevke za gradnjo hiš emigrantov in njihovih družin

Končno je deželni svet začel razpravljati o zakonskem osnutku deželnega odbora ter o zakonskem predlogu svetovalcev komunistične partije in socialistične stranke proletarske enotnosti o ustanovitvi deželnega sosveta o izseljevanju ter o ukrepih v prid izseljencem in njihovim družinam naše dežele. Kot se skoraj vedno dogaja, je najprej predložila svoj predlog leva opozicija in šele nato svoj osnutek večina, oziroma deželni odbor. V pristojni komisiji pa so predlog opozicije in osnutek odbora delno združili, kar velja tudi za naslov zakonskega osnutka, ki se sedaj glasi: «Ustanovitev deželnega sosveta za izseljenstvo in ukrepi v prid izseljenim delavcem in njihovim družinam».

Prvi člen tega zakona vsebuje predhodna določila in pravi, da deželna uprava v okviru svojih pristojnosti, politike gospodarskega načrtovanja in maksimalne zaposlitve, ki naj pospešuje vračanje izseljencev, moralno zaščito, gmotno podpiranje in družbeni povzdig izseljenih delavcev in njihovih družin. Za usklajevanje teh ukrepov skrbi odborništvo za delo in socialno skrbstvo. Pri tem odborništvo se v ta namen ustanovi deželni urad za vprašanja izseljencev.

Drugi člen določa, da se pri istem odborništvi ustanovi deželni sosvet za izseljenstvo. V njem so: deželni odbornik za delo, ki opravlja vlogo predsednika, po en predstavnik vsake pokrajinske uprave, en predstavnik Karnijske skupnosti, petnajst predstavnikov izseljencev, ki jih predlagajo, izseljenska združenja, trije predstavniki sindikatov, štirje predstavniki patronatov, trije predstavniki delodajalcev, en predstavnik trgovinskih zbornic in dežele, en predstavnik deželnega urada za delo, en funkcionar odborništva za delo in dva strokovnjaka. Člani sosveta bodo opravljali svoje naloge štiri leta. Vsaka štiri leta sosvet za izseljenstvo imenuje z odlokom predsednika deželnega odbora.

Člen štiri določa naloge sosveta, ki izreka svoje mnenje o izseljenstvu s posebnim poudarkom na deželno načrtovanje; predlaga razne rešitve za vprašanja izseljencev in njihovih družin, zlasti gospodarska in podporna; izreka mnenja o letni porazdelitvi izdatkov za pomoč izseljencem.

Člen pet predpisuje, da deželni odbor po posvetovanju s sosvetom sprejme sklep o njegovem poslovniku, in sicer najkasneje šest mesecev od njegove umestitve.

Člen šest določa, da se posamezne občine pooblastijo, da dajejo pomoč potrebnim izseljencem in njihovim družinam. Ta pomoč lahko zavzema razne oblike: občina vrača izseljencu, ki se za stalno vrne v domovino na delo, zaradi upokojitve ali invalidnosti, potne stroške, kar velja tudi za njegove svojce; daje mu pomoč za prve izdatke, ko se vrne domov, kjer se zaposli; prispeva za plačevanje vzdrževalnine v posebnih domovih za izseljence, ki se vrnejo domov onemogli in nihče v družini ne skrbi zanje;

prispeva za plačevanje oskrbnine v bolnišnicah, čenima izseljenec pravice do zdravljenja v bolnišnicah na račun zavarovalnih zavodov, ter daje v primeru potrebe izredne podpore.

Člen sedem določa, da lahko občine prevzamejo stroške za vzdrževanje otrok izseljencev v gorskih ali obmorskih otroških kolonijah.

Člen osem predpisuje, da se morajo občine pri dajanju pomoči ravnati po navodilih deželnega odbora. Nadzorstvo nad zadevnimi občinskimi sklepi opravljajo pokrajinski nadzorstveni odbori, kot velja tudi za vse druge uprav-

ne sklepe. Dežela vrača občinam izdatke v omenjene namene vsake štiri mesece.

Člen enajst določa, da lahko daje dežela otrokom izseljencev tudi štipendije in podpore za obiskovanje srednjih šol, univerz in strokovnih tečajev. Deželna uprava pa lahko poskrbi tudi za tečaje za usposabljanje in preusposabljanje izseljencev z namenom, da jim omogoči zaposlitev doma, to je, da jih priključijo na delo v domovino. Dežela lahko daje tudi prispevke ustanovam, ki skrbijo za izseljence. Prav tako daje dežela tudi izseljencem prispevke za gradnjo in cenene stanovanj

na podlagi zakona št. 27 z dne 29. dec. 1967, pri čemer uživajo večje ugodnosti kot ostali prebivalci, to je, da daje dežela zanje lahko dva odstotka prispevka več za plačevanje obresti kot drugim.

Člen šestnajst določa, da lahko dežela podpira tudi razne pobude socialnega značaja v prid izseljencem v inozemstvu. Prav tako podpira razne publikacije, katerih namen je utrditi vezi izseljencev z rodnimi kraji.

Člen devetnajst pa določa, da bo dežela prispevala v vse omenjene namene po 150 milijonov lir na leto za dobo štirih let.

ITALIJANSKI DELAVCI V EVROPSKI GOSPODARSKI SKUPNOSTI

Z najvišjim dohodkom imajo najmanjše plače

Italijanska industrija, ki je na repu osebnih zaslužkov, ima najvišji odstotek produktivnosti med vsemi evropskimi industrijami

Prvo izmed štirih poglavij, na katera je razdeljen «memorandum» o industrijski politiki Evropske gospodarske skupnosti ima naslov «Položaj industrije v skupnosti», položaj, ki so ga analizirali s treh vidikov pomembnosti evropske indu-

strije, njenega dohodka in perspektiv, ki jih lahko predvidevamo za prihodnost.

Glede plačila tvrdk lastnemu osebju eksperti skupnosti sodijo, da «bistveno upoštevanje zadeva znatno razliko, ki obstoja med dohodki tvrdk skupnega trži-

šča in dohodki ameriških tvrdk: omenjena razlika znaša približno 40% vrednosti na zaposleno osebo».

«Nujno je treba zabeležiti», nadaljuje memorandum, «odkrito razliko znotraj dežel članic, razliko, ki je med Belgijo in Italijo na eni strani ter Nemčijo na drugi strani skoraj 30%».

Če prevedemo omenjene odstotke v številke, nam plan Colonna odkriva, da so na čelu povračil delavcem ZDA s skoraj 9.000 kosmatimi dolarji na zaposleno osebo; sledi Nemčija (4.000 dolarjev na osebo), Francija (3.800) Nizozemska (3.500), Belgija (2.700), Japonska (2.300) in Italija (2.200 dolarjev na leto na zaposlenega).

Rezultati cenitev so presenetili same eksperte in zato so zabeležili: «Zato se nam zdi, da je Japonska danes skoraj na ravni skupnosti in da je že prekosila razne članice skupnosti kar zadeva samo vrednost in povračilo delavcem».

Podatki nas presenečajo kar naprej, ker je plan Colonna primerjal tudi podatke, koliko dohodkov je prejemal vsako leto delavec, oziroma kako to, da je italijanska industrija, ki je na repu zaslužkov, na čelu dohodkov: po ameriški industriji, ki zasluži 3.200 dolarjev letno na zaposlenega, prihaja italijanska industrija, kateri daje sleherni delavec letno 1900 dolarjev. Sledijo Belgija (1800 dolarjev letno na delavca), Nemčija (1.600) in Nizozemska, Francija, Japonska, vsaka po 1400 dolarjev na leto od zaposlenega delavca.

OB 25-LETNICI OSVOBODITVE

Velike proslave v Dolenjskih Toplicah

Zborovanja se bodo udeležili številni bivši borci narodne Osvobodilne borbe iz vse Slovenije in zamejstva - Podelili bodo zlate in srebrne značke ter diplome zaslužnim posameznikom in organizacijam

V okviru proslav letošnje 25-letnice osvoboditve bo ena izmed velikih slavnosti dne 26. aprila v Dolenjskih Toplicah, kjer se bo na zborovanju zbralo okoli 15 tisoč nekdanjih aktivistov Osvobodilne fronte slovenskega naroda iz vse Slovenije in številnih krajev iz Tržaškega, Goriškega, Beneške Slovenije in iz Koroške. Na zborovanju bosta govorila član sveta federacije Edvard Kardelj in predsednik republiške konference SZDL Slovenije. Po koncertnem sporodu bodo zaslužnim posameznikom in organizacijam podelili republiška priznanja OF - zlate značke in diplome. Po občinah bodo ob tej priložnosti podeljevali občinska priznanja OF - srebrne značke in diplome.

Tako občinska kot republiška priznanja so namenjena posameznikom in organizacijam, ki so plodno delovali

vseod osvoboditve do danes. Pdihodnje leto-ob praznovanju 30. obletnice ustanovitve OF - pa bodo izročili priznanja aktivistom, ki so sodelovali v narodnoosvobodilni borbi. V ta namen je v teku obsežen popis nekdanjih aktivistov, kajti pri podelitvi priznanj naj bi prišli v poštev prav vsi, ki so organizirano sodelovali v narodnoosvobodilni borbi.

Druga velika svečanost se bo vršila 3. maja v Ajdovščini in bo posvečena 25-letnici ustanovitve prve slovenske vlade. Na večer pred proslavo bodo priredili koncert Partizanski invalidski pevski zbor iz Ljubljane, zbor «Srečko Kogovčič» iz Ajdovščine in Partizanski zbor iz Maribora. Na zborovanju bodo nastopili tudi združeni pevski zbori Primorske, med katerimi je tudi pevski zbor iz Beneške Slovenije.

POTUJTE

VIAGGIATE

POTUJTE

VIAGGIATE

POTUJTE

VIAGGIATE

POTUJTE

VIAGGIATE

VIAGGIATE

POTUJTE

VIAGGIATE

POTUJTE

VIAGGIATE

POTUJTE

VIAGGIATE

POTUJTE

IZ PRETEKLOSTI KANALSKE DOLINE

Zabnice, Ovčja ves, Ukve in Lipalja ves najstarejše slovenske naselbine

Z razvojem rudarstva in železne industrije so se začela ustvarjati narodno neslovenska otočja na čisto slovenskem etničnem ozemlju

Kanalska dolina je nekdaj tvorila zelo pomembno prometno žilo med beneško ravnino in Podonavjem. Ze stari Rimljani so po podjarmljenju Ilirov in Keltov, ki so prebivali v teh alpskih predelih, zgradili cesto čez Pontebo po Kanalski dolini do Beljaka. Tam, kjer stoji danes vas Zabnice (Camporosso), so Rimljani izgradili tudi utrjeno naselbino Larix. O tem pričajo starorimske izkopanine ter najdbe starih rimskih novcev iz dobe rimskih cesarjev od Avgusta do Konstantina, pa tudi iz dobe začetka V. stoletja v Zabnicah in Trbižu.

Slovinci so se priselili v Kanalsko dolino v VI. stoletju in ker so bili živinorejci, so zasedli tiste predele v dolini, ki so najbolj ustrezali njihovi živinoreji. Ni čudno, da so zaradi tega nastale najstarejše slovenske naselbine v Kanalski dolini ravno tam, kjer so danes vasi: Zabnice (nastale iz stare rimske naselbine Larix), Ovčja ves ali Volčja ves in Ukve, ker so jim bližnji širni planinski predeli in senožeti pod Višarjami, Zajzeri (za jezerom), Virtinjem logu in Ukoški planini nudili zadostne poletne in zimске hrane za črede ovac in koz. Te tri naselbine so tudi drugače po svoji legi zelo blizu. Četrta staroslovenska naselbina v Kanalski dolini, nekoliko oddaljena od navedenih treh, je zrastle na mestu sedanje Lipalje vasi (domačini jo imenujejo Djepala ves). Tudi tu so na severnem pobočju Julijski Alp obširni planinski predeli, primerni za živinorejo, in se še danes nahaja prostrana »džepuška planina».

Ko so bamberški škofje leta 1006 postali zemljiški gospodje Kanalske doline, so zato ustanovili prve dve župniji ravno v Zabnicah (za vasi Zabnice, Ukve in Ovčjo ves) in v Lipalji vasi. Z namenom, da se izkoristijo rudna bogastva, vodne sile in z lesom bogati gozdovi Kanalske doline, so Bamberžani začeli pospeševati razvoj rudarstva in železne industrije na tem področju. Močnejše vodne sile v okoli-

ci pozneje nastalih naselbin Trbiža, Naborjete in Pontablja v zvezi z rudnim bogastvom v bližnjem Rablju pa so povzročile, da so se prav na mestu teh treh naselbin začele graditi fužine ter začela razvijati železarska industrija, obenem ustanovljati in širiti nova naselja in s tem ustvarjati narodno neslovenska otočja na do takrat čisto slovenskem ozemlju.

Domači slovenski prebivalci kot živinorejci in pastirji niso bili večji rudarstva in zaposlitve v železarski industriji. Zato so bili Bamberžani primorani poklicati v Kanalsko dolino večše sosedne Furlane. Tako so nastale in se širile naselbine neslovenskega narodno-

stnega elementa: Trbiž, Naborjet in Pontabelj. Promet z bližnjo bogato Beneško republiko pa je postajal vedno bolj živ in dobičkonosen, tako da je v Kanalski dolini zavladalo precejšnje blagostanje. Vendar italijanski oziroma furlanski element v industrijskih krogih v Trbižu, Naborjetu in Pontablju ni mogel dolgo prevladovati. Da bi povečali produkcijo, so namreč Bamberžani priselili v te naselbine vedno več Nemcev, ki so končno furlanski element proti koncu srednjega veka popolnoma izrinili iz Kanalske doline.

Kakor izhaja iz gornjih izvajanj, so se torej nacionalne razmere, kakršne so obstajale v Kanalski dolini po prvi svetovni vojni, ko

je tu po Rapalski pogodbi prišla pod Italijo, oblikovale že pod Bamberžani in se do leta 1919 več niso spremenile.

Kot popolnoma slovenske so po zanesljivih virih veljale kmečke občine Zabnice, Ukve (z Ovčjo vesjo) in Lipalja ves. Kot nemški z dokaj močno slovensko manjšino pa občini Trbiž (z Rabljem in nekaterimi manjšimi vasi in zaselki) in Naborjet. Kot občina s popolnoma nemškim prebivalstvom pa se je štel le Pontabelj. Italijanov domačinov do prve svetovne vojne sploh ni bilo v Kanalski dolini in šele v desetletju med 1900-1910 se jih je naselilo nekaj sto v zvezi z rastočo lesno trgovino; pa tudi ti so vsi ohranili italijansko državljanstvo.

Dnevni tisk v Italiji

Na podlagi statističnih podatkov so v Italiji izdali zanimivo knjigo o razvoju italijanskega tiska. Avtor knjige Angelo Del Boca med drugim ugotavlja, da Italijani kljub napredku še vedno premalo berejo liste. Komaj 12 odstotkov Italijanov bere dnevne liste, medtem ko znaša ta odstotek na primer v Angliji in na Švedskem 49 odstotkov, v Švici 33 odstotkov, v Franciji 27 in v Sovjetski zvezi 23 odstotkov. V tem pogledu zaostajajo Italijani še vedno za Grčijo in 19 drugimi državami, so pa nekaj pred Španijo, Albanijo in Turčijo. Vendar so velike razlike tudi v Italiji sami: v severni Italiji bere dnevne 20,7%, v srednji 11,6 odstotka, v južni Italiji in otokih pa komaj 3,3% prebivalstva.

Naklada 79 italijanskih dnevnikov se vrti okoli 5,8 milijona izvodov. Če upoštevamo, da se je italijansko prebivalstvo pomnožilo in da so se povečali tudi povprečni dohodki, potem so Italijani glede branja dnevnikov po mnenju avtorja omenjene knjige po drugi svetovni vojni celo nazadovale. Po njegovih podatkih samo dva italijanska lista — »Corriere della sera» in »Stampa» — prodasta več kakor 400.000 izvodov na dan. Samo deset drugih dnevnikov ima nekaj višjo naklado kakor 100.000 izvodov. Po podatkih zve-

italijanskih založnikov se 90 odstotkov italijanskih dnevnikov nenehno bori s finančnimi težavami, štiri do pet odstotkov pa jih sploh samo životari in bodo morali prej ali slej prenehati iz izhajanjem.

Pri vsem gospodarskem napredku so med italijanskim prebivalstvom še vedno sloji oziroma predeli države, kjer pomeni izdatek 1800 lir na mesec za naročnino dnevnika veliko žrtev. Okrog milijon Italijanov pa še ne zna popolnoma zanesljivo brati, kar seveda ovira širjenje tiska.

Kakor drugod po svetu tekmujejo s tiskom radio in televizija. Pri vsem tem je v Ameriki, Zahodni Nemčiji, na Japonskem in v Franciji več televizijskih sprejemnikov in vendar pro-

dajo v teh državah 3 do 4-krat več dnevnikov kakor v Italiji. Vzroke za zaostalost v Italiji torej ni mogoče iskati samo v gospodarsko-socialnih razmerah in tudi ne izključno v konkurenci radia in televizije. Avtor omenjene knjige meni, da se dnevniki v Italiji ne prodajajo v zadostnem številu zato, ker ne ustrezajo zahtevam bralcev. Pisec meni, da so italijanski listi za bralce pisani pretežno, poročila niso dovolj objektivna, pa tudi zunanost listov da je dolgočasna in zastarela. Predvsem pa je premalo neodvisnih listov, kajti večina uredništev oziroma založništva je odvisna od raznih političnih strank in drugih politično vplivnih ustanov.

Bevkovi »Grivarjevi otroci«, v japonščini

Med prevodi iz slovenske književnosti v tuje jezike — in teh je čedalje več — je povsem nenavaden pogled na japonsko izdajo slovenskega spisa. To izredno pozornost je prav sedaj doživela povest znanega slovenskega pisatelja Franceta Bevka »Grivarjevi otroci« in smo jo svoj čas objavili tudi v Tokiu. Edine črke v latinici, ki jih najdemo na koncu te knjige, je napis »Grivarjevi otroci by France Bevk. Copyright 1970. Poplar Publishing Company». Vse drugo, tudi ime prevajalca, je označeno z nam nedostopnim japonskim črkopisom. Verjetno je, da je ta Bevkova povest prevedena po nemškem prevodu, saj ga ni Japonca, ki bi bil mogel prevajati naravnost iz slovensčine. Knjiga je zelo lepo opremljena in jo krasijo ilustracije, ki so izšle pred leti v nemški izdaji. Tako se je Bevkovo delo uvrstilo v japonsko prevodno literaturo, ki o nji vemo, da je zelo razvita: v nji so najpomembnejši pesniški in prevodni spisi iz vseh zahodnih književnosti. Bevkovi »Grivarjevi otroci« bodo prav gotovo vzbudili pozornost in priznanje japonske mladine.

— priporoča potrošnikom hiter, sodoben in cenen nakup vseh potrebščin za sebe, za družino, za dom in za gospodinjstvo;

— za tuje kupce je v hiši menjalnica. Potrošniki lahko izbirajo blago v poslovalnicah:

TRGOVSKA HIŠA Ljubljana, Tomšičeva ul. 2
BLAGOVNICA S STANOVANJSKO OPREMO, Wolfova 1
KONFEKCIJA ELITA, Ljubljana, Čopova ul. 7
BLAGOVNICA ŠKOFJA LOKA, Kidričeva ul. 1/a

France Bevk

Kaplan Martin Čedermac

3

Noč, v kateri se je Martin Čedermac dolgo brez spanca premetaval po postelji. Še je upal, še zmeraj je upal, a vendar se mu je grenka slutnja tako oklenila srca, da ga je skelelo. Da, saj so bili poskusili že pred leti, a tedaj ga ni bilo tako zadelo... V medli svetlobi, ki je padala skozi okna, je lovil tolažeče misli, a so se mu hudobno izmikale. Prisluškoval je rahlemu šumu dreves, se pogrezal v zmedene občutke, ki so ga divje zasipali. Morandinijeve besede so mu zdaj pa zdaj pobledle, zazdele so se mu smešne, a so mu znova vstajale v zavest in ga grozeče grabile za grlo. Neurje! Kdo more prerokovati, kako bo po nevihti? »Bog nebeški, usmili se nas!«. Med molitvijo je zaspal... Popoldne, ko se je že zamotil z vsakdanjostjo in si vse slikal v rožnatih barvah, sta prišla orožnika...

Spomin na prizor, ki se je bil odigral v tej izbi pred pol ure, morda pred uro, ga je zbodel, da se je naglo dvignil in odšel do vrat. Obstal je, pogled mu je objel Križanega v kotu, Mater božjo pod steklom, podoba papeža Pija XI.; nato so se mu oči uprle na ogorke cigaret, na stolic, ki je bila še zmeraj odmaknjena. Bog je bil z ostro črto ločil značaje narodov; Čedermac je v dolgih letih doživel spoznal svoje sosedo, znal je z njimi ravnati. Globok

poklon, četudi je ogenj v srcu in se za nasmehom skrivajo najstrupnejše besede. Izvršilo se je čisto uradno, suho, kratko, a s prirojenjo vljudnostjo, kakor da ne gre za poseganje v božje in človeške pravice. Z vso silo je moral zatajevati svojo surovo hribovsko odkritost, krotiti srce in nepopisna čustva, ki so ga razganjala. Z vljudnim nasmehom, ki ga je smrtno utrujal, je odklonil podpis; odločitev, ki bi jo moral pojasniti, pa je pojasniti ni mogel ne smel. Pač, ječlal je, da se more v takih stvareh pokoriti le cerkveni oblasti; ako mu ukaže cerkvena oblast, ne bo ugovarjal... In zopet vljuden nasme...

Pridržana nejevolja ga je zastrupljala kot pridržana žalost... Zda, ko je znova podoživel ves prizor in je bil sam s seboj, je tako divje zakipelo v njem, da je zgrabil knjigo, ki je ležala na mizi in jo srdito treščil ob pod. Iznenada se je zavedel in hlastno stopil po izbi.

»Moj Bog, Oče nebeški! Devica Marija s Stare gore!«. Kadarkoli ga je obšla nagla jeza, se je bridko sramoval sam pred seboj. Na čelo so mu stopile debele potne srage. Res, z večerom je bilo postalo soparno, a on se je od notranjega ognja kopal v znoju. Dvignil je glavo in vzdihnil; srce mu je bilo težko kot kamen.

Oziral se je po kakem predmetu, s katerim bi se zamotil, se zopet pomiril in zbral. Pogled mu je obvisel na stojalih, na katerih so stale pisane vrste knjig. »Tanti libri jugoslavi!« se je bil začudil poročnik. »Sloveni« ga je skrbno popravljal Čedermac. Ni je bridkosti, ki bi ne imela tudi svoje smešne strani. Nasmehnil se je, a se je zopet zresnil in si z dlanjo potegnil preko čela.

Primaknil je stol, sédel in knjige drugo za drugo jemal

v roko. Listal je po njih, ves zamaknjen, kakor da obuja spomine. Kje je kupil to knjigo? Kdo mu jo je daroval? Kakšna čustva so ga navdajala, ko jih je prvič bral? Obšla ga je mrka otožnost, kakor da se za zmeraj poslavlja od njih. Nekatere je zopet položil na prejšnje mesto, pri drugih pa je dolgo strmel v naslovno stran. Odpiral jih je tu in tam, kjer je pač nanese, oko se mu je željno ustavljalo na vrsticah.

Oguljene platnice, malce zmečkani in zamazani listi Gregorčičevih Poezij. Mati, ki se je bila v poznih letih pri njem naučila branja, jih je pogosto jemala v kuhinjo, več pesmi je znala na pamet. Knjigo je nežno položil na mizo. Da se nihče več ne bo spotikal nad obledelim napisom na hrbtni. Prizanesljiv nasmeš mu je skrivil ustnice. Prešernove Poezije, broširana izdaja, z opazkami na robovih. Memento mori! Ali še zna ta sonet? Zamizal je z odprto knjigo na kolenih kakor učenec, ki ponavlja na pamet naučeno nalogo. »Dolgost življenja našega je kratka...«. In se je veselo, otroško, skoraj na glas zasmel. Listal je dalje. Oči so mu nehotе obstale na verz, ki je bil debelo podčrtan s svinčnikom. »Največ svetla otrokom sliši Slave...«. Bilo mu je, kakor da je iz daljave segla mladost in se ga nežno dotaknila. Kdaj je že to bilo? Morda pred štiridesetimi leti, morda že prej; ni se več natanko spominjal. Ta verz ga je bil tedaj čudovito zdramil. In od takrat mu življenje ni moglo več izbrisati mladostnega navdušenja. »Tje bomo našli pot, kjer nje sinovi si prosti vol'jo vero in postave...«. Ne da bi se bil prav zavedel, je bral do konca. Kakor omamljen od spomina na mladost je z vzdihom odložil knjigo.

(Se nadaljuje)

DOBRA IN POSREČENA IDEJA

USTANOVITI HRANILNI SKLAD IZ POŠILJK EMIGRANTOV

Govorijo o osemstotih milijardah na leto, toda nihče ne more preveriti resnično vsoto pošiljk: zlata reka, ki bi morala teči zares v korist emigrantov

Nedaven predlog podsekretarja Coppe da bi ustanovili hranilni sklad, ki bi ga tvoril denar emigrantov in bi šel direktno v njihovo korist, lahko postane največja in najodločilnejša novost za emigrantski svet. Nikakršnega dvoma nimamo v dobronamerno pobudo in spoštovanja vredno spoznanje tistega, ki je imel duha, da je dal pobudo in imel tudi pogum predložiti jo. Še pred časom smo začeli s kampanjo, ki smo jo označili kot »kontradikcijo emigracije«: ljudje odhajajo v tujino, da bi zaslužili denar; sprejmejo hude pogoje in nečloveško delo; čez leto dni se jim posreči prihraniti lepo vsoto, ko pa jo je treba potrošiti, ne vedo kako in zakaj. Vsi napor delavca emigranta gredo k temu, da bi z večjo ali manjšo uspešnostjo, z večjim ali manjšim naporom čim prej prišel do finančnih sredstev, toda zdi se, da se toliko iztroši v tem svojem naporu, da potem ne more izkoristiti tega, kar je bil dosegel.

Najbolj zaželeni cilj je hišica v domačem kraju. Najdržnejša naložba ne gre dlje kot na pošto hranilno knjižico, kjer obleži vrsto let velikanški kapital. Pogosto je, da do nakupa zemljišča in graditve hiše pride v zelo izkoriščevalskih razmerah, kar prispeva k obogatitvi z emigrantskim denarjem. To je vprašanje navad in nepravilnosti, ki pri vsem tem še podaljšuje posledice emigrantske drame.

Pošiljke emigrantov vsako leto dosegajo stotine milijard lir: govorijo o osemstotih milijardah na leto, toda nihče ni mogel preveriti resnične vsote skritih pošiljk. Dvakrat letno prihajajo v Italijo iz evrop-

skih dežel na stotine tisoč emigrantov s polnimi listnicami denarja v žepu. To so reke zlata, ki se usmerjajo proti jugu in jih nihče ne šteje. To je starodavni način varčevanja: vsakodnevno spravljane skupaj in ljubosumno čuvane denarja ter užitek, prinesiti ga seboj v nedoločeno, monotono vrnitev v domači kraj. Moderen in inteligenten človek bi ravnal čisto drugače. Zna se gibati neprisiljeno v svetu delnic in državnih obveznic; pozna vrednost investicijskih fondov in drugih podobnih operacij.

Toda, kdo pa se je lotil, tega, da bi vse to predložil malemu emigrantu? Njegovo prirojeno nezaupanje je sovražno sleherni sugestiji, toda to zagotovo ne velja za nas, ki nam je njihova usoda pri srcu. Na drugi strani pa tudi niso več redki, ki so to začeli razumevati in iskati druge poti. Propagandni uspeh med emigranti za različne fonde je pokazal prebuditelj tudi na tem področju, toda v korist drugih dežel in ne Italije. Zato bi bilo prav, če bi tudi naša dežela kaj storila v tem smislu in predlagala kaj podobnega. In

tudi zato se strinjamo s predlogom Coppe, zavoljo ljubezni do naše domovine, ki ima prednostno pravico glede drugih dežel, kadar gre za uživanje plodov dela njenih sinov.

Drug, pozitiven vidik predloga pa je moralnega značaja. Doslej je zlata reka pošiljk tekla v veliki nacionalni kotel

in mnogo več v korist drugih kot pa v korist emigrantov. Zdi se, da je pravična dolžnost, da naj bi bil zaslužen denar predvsem izkoriščen v korist tistega, ki potrebuje, hišo. Če bo to prispevalo k čim hitrejši ponovni vrnitvi emigrantov, imamo pravico biti zadovoljni tako za njih kot za našo deželo.

Pošiljke italijanskih emigrantov od leta 1965 do 1968

(izražene v milijonih dolarjev)

	1965	1966	1967	1968
Belgija in Luks.	23,007	24,591	25,237	27,872
Francija	47,129	53,891	63,830	62,933
Nemčija	255,024	270,288	181,013	189,467
Holandska	1,691	1,602	1,528	1,743
Anglija	26,797	27,840	31,811	29,676
Švica	138,071	151,971	159,890	155,637

V istem obdobju so emigranti poslali po »vidni poti« iz drugih držav še 740,183 milijonov dolarjev.

Novice za emigrante

Podtajnik za zunanje zadeve senator Cooppe je osebno interveniral pri ministrstvu za transport in civilno aviacijo, da bi imeli italijanski emigranti znižane vožnje pri potovanju z avioni, kadar se zaradi dela preseljujejo iz ene v drugo evropsko državo, kakor je že to v veljavi v Nem-

čiji. Popust na potovanjih z avioni naj bi bil 50%.

Konzularni komite za pomoč emigrantom v Luksemburgu

Dne 21. februarja letos so v Luksemburgu ustanovili Italijanski konzularni komite za pomoč emigrantom, ki ga sestavlja osem članov, ki jih imenujejo luksemburški patronati in trije, ki jih imenujejo konzularne oblasti.

Ta komite ima svoj sedež v Luksemburgu v ulici Fischer 56 pri Italijanskem podpor-nem centru (Centro di assistenza italiano), in ima naloge, da podpre vse pobude podpornega značaja italijanske skupnosti in da pospešuje solidarnost med rojaki, ki tam bivajo. Tako bodo italijanski emigranti v Luksemburgu deležni raznih podpor (v slučaju bolezni, pomoč bolehnim otrokom, pri kulturnih in rekreacijskih prireditvah itd.).

V Belgiji

Italijanski konzulat v Bruslju je ustanovil posebno komisijo, ki bo proučevala v kakšnih razmerah živijo italijanski emigranti, ki so prišli na delo v območje tega mesta. Žive namreč v zelo slabih stanovanjih in prihaja pogostoma do hudih nesreč, včasih tudi smrtnih.

Znameniti videmski grad, v ozadju Julijske Predalpe

OB 25-LETNICI STRAŠNEGA DOGODKA V VIDMU

Komemoracija 29 ustreljenih borcev za svobodo

Tudi letos se je dne 5. aprila vršila v Vidmu na pobudo furlanske ustanove ANPI (Associazione nazionale partigiani italiani) komemoracija 29 partizanov, ki so jih nacisti ustrelili pred zunanjim zidom videmskih zaporov dne 9. aprila 1945. leta.

Tistega dne so pripeljali iz celic videmskih zaporov 29 partizanov na dvorišče jetnišnice, kjer so jih nato Nemci postrelili s strojnico, potem pa še z revolverji. Med drugimi so takrat padli za svobodo tudi junaški komandant Mario Foschiani-Guerra, Mario Madotti-Tribuno in Bensi.

Spomin na te žrtve in na divjanje okupatorjev prav ob zori osvoboditve je počastilo združenje furlanskih partizanov, v imenu katerih je govoril dr. Galliano Fogar iz Trsta. Poleg številnih bivših partizanov, prijateljev in sorodnikov padlih za svobodo je bil prisoten tudi videmski župan Bruno Cadetto, predsednik ANPI Federico Vincenti, zastopnik APO Colaone, zastopnik bivših internirancev Bortuzzo, prof. Zani, dr. Venir in druge vidne osebnosti iz naše pokrajine. Pod spominsko ploščo so položili venec in šopke cvetja.

Z DNEM 20. MARCA T. L.

Omejeno število tujih delavcev v Švici

Švicarske oblasti bodo izdale letno samo 40 tisoč dovoljenj za delo in začasno bivanje - Nobenih omejitev za sezonske delavce - Intervencija poslancev Fortuna in Lepre

Švicarske oblasti so sklenile, da bodo omejile dotok tuje delovne sile v državo. Sprva so celo mislili oddaljiti nad 300 tisoč tujih delavcev, potem pa so ta predlog zavrnili, ker so se bali, da bi s tem povzročili ekonomsko krizo. Sklenjeno je bilo, da ne bodo odstranjevali že zaposlenih, ampak da bodo le omejili njihovo nadomestovanje, v primeru, da bi prostovoljno zapuščali delovno mesto. Ta ukrep je začel veljati z 20. marcom t.l.

Iz statistik je razvidno, da zapusti delo v Švici letno okoli 80 tisoč delavcev, po novih predpisih pa bodo dovolili vstop le 40 tisočem novih emigrantov, ki naj bi nadomestili tiste, ki so zapustili službo.

Emigrantom je bilo tudi dovoljeno, da so se lahko po mili volji preseljevali iz kantona v kanton. Z novimi pravili pa lahko menjajo delo le po enem letu bivanja v Švici, v drugo mesto ali kanton pa se lahko preselijo šele po treh letih bivanja.

V zvezi s sezonskimi delavci, med katerimi je zlasti veliko beneških Slovencev, ne bo velikih sprememb. Nobene omejitve pa ne bodo izvajali na kmetijskem in sanitarnem področju in pri osebju, ki je zaposleno pri privatnikih.

S tem ukrepom so se zaprla vrata v Švico tudi marsikateremu našemu delavcu, kar je vzbudilo veliko zaskrbljenost, saj je Švica za nas najbližja država, kjer se kar dobro zasluži. Velik val ogorčenja se je dvignil tudi drugod po državi. Italija je namreč med tistimi deželami, ki so dajale Švici največ delovne sile; sedaj je tam zaposlenih 531.500 italijanskih delavcev.

Poslanca Bruno Lepre in Loris Fortuna sta zastavila predsedniku vlade in zunanjemu ministru vprašanje, da bi zvedela, katere korake sta napravila pri švicarski oblasti, ki omejuje izseljevanje italijanskih delavcev v tisto državo.

lovarna pohištva
fabbrica mobili
möbel fabrik
usine de moubles
forniture faktory

Proizvajamo stilno in moderno pohištvo
v hrastovih, teakovih in palisanderjevih furnirjih

Produzione mobili in stile antico e moderno
in compensati di quercia, teak, palissandro

Dnevna soba v stilu Louis XV, furnir: hrast, izdelek naše tovarne

Soggiorno in stile Luigi XV in compensato di quercia, prodotto dalla nostra fabbrica

Oglejte si našo razslavo v Novi Gorici
Visitate la nostra mostra a Nova Gorica

in prepričali se boste o kvaliteti in ugodni ceni našega pohištva

vi renderete conto delle qualità e prezzi eccezionali dei nostri mobili

IZ KANALSKE DOLINE

Delovni centri v Kanalski dolini

Velik prispevek države in dežele za izvedbo javnih del - Trbiška občina bo prispevala 37 milijonov lir - Celotni stroški bodo znašali več kot 700 milijonov lir

Trbiška občina je te dni odprla delovni kantir, ki bo izvedel v letošnjem letu za več kot 700 milijonov lir javnih del. Še ta mesec, seveda če se bo vreme izboljšalo, bodo popravili in asfaltirali občinske ceste v Zabnicah (20 milijonov), zgradili novo kanalizacijo v Trbižu v ulici Roma (4 milijone) in dokončali ono v Zabnicah (45 milijonov). Nadalje bodo končali z deli pri gradnji vodovoda v Beli peči (35 milijonov), razširili mrežo električne razsvetljave v Trbižu (20 milijonov), v Zabnicah (15 milijonov) ter v Rajbeljnu (10 milijonov). Zgradili bodo tudi 14 stanovanj za komunske reže (56 milijonov), ker bodo sedanje zavetišče podrl.

Največ denarja pa bodo potrošili za gradnjo šol, in sicer za osnovno šolo v Trbižu (180 milijonov) in izpopolnitev državne strokovne šole (114 milijonov lir); za ureditev osnovne šole v Rajbeljnu predvidevajo 8 milijonov lir stroškov, za ureditev šolskih prostorov na liceju pa tudi osem milijonov lir.

Za ureditev pokopališč v Zabnicah, Rajbeljnu, Beli peči in v Kokovem bodo potrošili 28 milijonov lir, za gradnjo zdravniškega ambulatorija 123 milijonov lir, za dograditev športnega igrišča pa 40 milijonov. Vsa zgoraj navedena dela bodo v celoti stala 731 milijonov lir. Trbiška občina bo vzela v svoje breme le 37 milijonov, vse ostalo pa bo komun vzel posojilo pri «Cassa Depositi e prestiti».

Nadalje je svet sprejel tudi občinski proračun (il bilancio di previsione) za tekoče leto, ki predvideva 2.164.160 lir deficita in zato bodo morali povišati za 120% obdavčljive dohodke na zemljišča, za 25% vse

upajo, da bodo z deli pričeli v najkrajšem času in tako zagotovili vsaj najpotrebnejšim sodobno stanovanje.

NABORJET

Novo vodstvo v zadrugi živinorejcev

Koncem preteklega meseca so se zbrali v Naborjetu člani zadruga živinorejcev Kanalske doline, da so razpravljali o ekonomskem razvoju tega področja in izvo-

REZIJA

Iz občinske seje

Na zadnjem zasedanju občinskega sveta dne 26. marca so obravnavali več zelo važnih točk dnevnega reda. Najprvo so odobrili nekatere sklepe odbora in sicer da bodo zgradili kanalizacijo v Njivi in Koritih, za kar predvidevajo 20 milijonov lir stroškov. Načrte za to delo bo pripravil inž. Vittorio Orlando iz Tolmeča, medtem ko bo izdelal načrt za gradnjo novega mostu čez Barman inž. Diego Carpenedo iz Vidma. Gradnja tega mostu bo stala 15 milijonov lir. Za vse gornje stroške bo dežela prispevala 70%, za ostalo pa bo komun vzel posojilo pri «Cassa Depositi e prestiti».

Nadalje je svet sprejel tudi občinski proračun (il bilancio di previsione) za tekoče leto, ki predvideva 2.164.160 lir deficita in zato bodo morali povišati za 120% obdavčljive dohodke na zemljišča, za 25% vse

TAVORJANA

Umrl je tavorjanski mlekarar

Vse je globoko potrla žalostna vest, da je tik pred velikonočnimi prazniki umrl tavorjanski mlekarar Amedeo Di Gaspero, star komaj 54 let. V mlekarni mu je postalo nenadoma slabo in ko je stopil na zrak, se je takoj zgrudil mrtev na tla. Navzoči so mu priskočili na pomoč in poklicali zdravniška, a ni nič pomagalo, mož je umrl, ker ga je zadela srčna kap.

Poroka

Poročil se je naš vaščan Jožef Flebus z Marijo Abate iz Cedada. Prijatelji in znanci želijo mlademu paru, ob sta še študenta, dosti sreče, veselja in uspeha na skupni življenjski poti.

Gradnja novih hiš

Letošnjo pomlad bodo naši ljudje obnovili svoje hiše, nekateri bodo zgradili pa tudi nove. Komunska komisija za gradnje se je že sestala

lili novo vodstvo. Tako je bil izvoljen za predsednika zadruga Anton Erlich, za podpredsednika Vittorio Della Mea, svetovalci pa Tomaž Gelbmann, Franz Gelbmann, Erminio Vuerich, Filip Kandut, Anton Kravina, Maksimilijan Krčivoj, Jožef Meschnich, Anton Jank, Martin Kranner, Urban Pufitsch. Za preglednika pa sta bila potrjena Spartaco Chiurlo in dr. Jožel Kravina.

pravke in takse, ki ne zadevajo javnih služb, izvzemši družinski davek in občinski davek na obrt in za 50% trošarinski davek. Poleg tega predvidevajo, da bodo potrošili še 900 tisoč lir za javno razsvetljavo v Učiji in 2 milijona lir za ureditev ceste od vasi do priključka s pokrajinsko ceto.

Dva svetovalca, in sicer Bruno Beltrame in Sabino Bobaz, sta glasovala proti odobritvi občinskega proračuna, ker niso vključili v proračun in torej v seznam del, ki jih bodo izvedli v letošnjem letu, namestitve zavarovalnih obcestnih drog na občinski cesti pri križišču Barman-Liščeca. Kot vemo, zija pod cesto v tem kraju globok prepad in je zato zelo nevarno hoditi ob robu ceste, posebno ponoči ali pa pozimi, ko tod zapade visok sneg.

in odobrila 12 načrtov. Na prihodnjem sestanku jih bodo pregledali še nekaj in tako bo letos pri nas eno samo veliko gradbišče. Naši ljudje so pridni in varčni in tudi tisti, ki delajo v tujini, mislijo na dom v domači vasi, kamor se bodo prav gotovo vrnili na stara leta. Po drugi strani podpira gradnje in obnavljanje hiš, seveda v prvi vrsti tistih v hribovskih vaseh, tudi dežela, ki daje v te namene lepe prispevke.

GORJANI

Zlata poroka

Pretekli teden sta slavila zakonca Vigi in Rahela Molino iz Sv. Jurija 50 letnico skupnega življenja. Proslavila sta ta dogodek kar se da v prijetnem razpoloženju v

IZ NADISKE DOLINE

Tri milijarde in 290 milijonov lir za turistične ceste v videmski pokrajini

Od šestih milijard, ki jih bo dala na razpolago dežela za ureditev turističnih cest, bo dobila videmska pokrajina kar tri milijarde 290 milijonov lir. S to vsoto nameravajo urediti 51 cest v dolžini 344 km. Med cestami, za katere so bila dela že oddana na dražbi, so tudi ceste, ki vodi iz Stare gore proti Trbilju, cesta na Bernadijo, v Viskoršo, v Mašero v sovedenjskem komunu, Podrskije in druge. Za druge ceste načrti še niso pripravljeni.

Gre torej za izredno važna javna dela, ki bodo mnogo prispevala k turističnemu, socialnemu kakor tudi gospodarskemu razvoju številnih vasi v naši deželi.

Urniki v čedadskem mezeju

Ker se vedno več ljudi zanimala za čedadski muzej, je prav, da povemo kdaj je ta odprt, da ne bodo brez potrebe izgubljali dragocene časa: od torka do sobote je odprt od 9 do 12,30 ure in od 15 do 17,30 ure; ob nedeljah in drugih prazničnih dneh pa od 9 do 13 ure. Ob ponedeljkih je muzej ves dan zaprt.

SV. PETER

Hčerkin poroka jo je ganila do smrti

Ne samo nač komun, ampak vso Nadiško dolino je zelo pretresla nenadna smrt 63-letne Lucije Kočanič vd. Simončič iz Gorenjega Brnasa. Poroka hčerke Albe, ki se je poročila z domačinom Silvanom Rakarjem, jo je namreč tako ganila, da se je takoj po cerkvenem obredu, ko so se postavili vsi v vrsto na stopnišču na Stari gori, da bi se slikali, zgrudila mrtva na tla. Spočetka so mislili, da je ženi postalo le slabo, toda vsa prizadevanja niso nič pomagala, da bi jo priklicali v življenje. Zdravnik je dejal, da jo je zadela srčna paraliza.

Nov predsednik lovske sekcije

Na zadnjem zasedanju skupščine komunske lovske rezerve v Špetru so imenovali za predsednika sekcije Avgusta Marzolinija iz Vidma. Mesto predsednika je bilo prazno dva meseca zaradi nekih notranjih nesporazumov.

PODBONESEC

Sprejeli komunsko bilanco za letošnje leto

Komunski svet v Podbonecu je na svojem zadnjem

zasedanju med drugim sprejel tudi bilanco za tekoče leto, ki znaša 100 milijonov 738.929 lir, ki je uravnovešena (toliko izdatkov kot dohodkov). Sklenili so tudi, da bodo prosili deželno odborništvo za kmetijstvo, da bi dodelilo prispevek, s katerim bi mogli do konca dograditi in urediti vodovod v Tarčeti in v Lazah.

Nesrečen padec

Petra Guyon iz Gorenje vasi je pretekli teden tako nesrečno padla v domači hiši, da so jo morali peljati v čedadsko bolnico. Zaradi poškodb v hrbtu, ki jih je dobila pri padcu, se bo morala zdraviti tri tedne.

Poroka

Te dni se je poročila naša vaščanka Klara Domenis

IZPOD KOLOVRATA

Javna dela v grmeškem komunu

Na zadnjem zasedanju komunskega sveta so sprejeli tudi proračun (bilancio preventivo) za tekoče leto, ki se suče okoli sto milijonov lir. V tej vsoti so všteta tudi javna dela (43 milijonov lir), ki jih nameravajo izvesti v tem letu. Napeljali bodo centralno kurjavo na sedežu komuna in v šoli in kupili tudi kos zemljišča, kjer bodo zgradili športno igrišče.

Na istem zasedanju so svetovalci tudi sklenili, da bodo vzeli nekaj posojila za uravnovešanje lanskega komunskega obračuna, ki je bil pasiven.

Nesreča pri delu

V čedadsko bolnico so morali peljati 41-letnega Alda Vogriča iz Platca, ker mu je žaga ujela levo roko in

Sedmo srečanje filatelistov treh dežel v Vidmu

Določili so, da se bo vršilo sedmo srečanje filatelistov treh sosednih dežel: Slovenije, Avstrije in Furlanije-Juljske krajine v Vidmu in sicer od 28. do 30. maja t.l. Vložena je bila prošnja na ministrstvo za pošto, da bi se v tistih dneh žigosale poštne znamke s posebnim žigom, ki bi predstavljale grbe treh mest: grb Maribora, Celovca in Vidma. Te mednarodne razstave se bodo udeležili poleg številnih jugoslovanskih, avstrijskih in italijanskih filatelstov tudi številni filatelisti drugih držav. Oblasti, in tudi privatne ustanove, so že pomudile organizacijskemu odboru te manifestacije

s Piom Mugerlijem iz Cedada. Prijatelji jima želijo dosti sreče in zadovoljstva v zakonskem stanu.

SV. LENART

Popravilo mostička čez Potok

Te dni so pričeli popravljati mostiček preko potoka v bližini vasi, ki ga je svoj čas poškodovale neurje. Delo izvaja «Ente friulano di economia montana» (Furlanska ustanova za hribovsko gospodarstvo) s podporo, ki jo je dala deželno predsedništvo za kmetijstvo. Delo bo stalo en milijon in 500 tisoč lir.

IZ IDRIJSKE DOLINE

Cesto na Staro goro bodo uredili

Te dni je prišlo na komun v Prapotno sporočilo, da bodo cesto, ki vodi iz vasi Teje (San Pietro di Chiazaccò) na Staro goro, uredili na državne stroške. Prav bi bilo, da bi z deli pohiteli, tako da bi se mogel vršiti promet udobno že letošnjo turistično sezono.

FOJDA

Umrl en teden po prometni nesreči

Pokopali smo 53-letnega Maria Bertoluttija iz Fojde, ki se je dne 24. marca hudo ponesrečil pri prometni nesreči, ko je šel v Videm na delo. Bertoluttiju je tistega dne na cesti med Molin nuovo in Godio počila guma na motorju in je zaradi tega z veliko brzo priletel ob asfalt. Takoj so ga odpeljali v čedadsko bolnico, od tod pa v videmsko, a mu kljub temu niso mogli rešiti življenja, ker je dobil smrtonosne poškodbe.

60 novih stanovanj

Na deželnem odborništvu za javna dela se je vršila pred nedavnim seja, katere se je udeležil tudi predsednik IACP (Istituto autonomo case popolari) v Vidmu Ravanello z direktorjem inž. Dalla Marina, da so skupaj pregledali stanje ljudskih gradenj z ozirom na vrstni red po deželnem zakonu št. 15 leta 1969. Kot znano, je sklenil deželni odbor na predlog odbornika Masutta dati dve milijardi in 350 milijonov v gradbene namene. IACP v Vidmu je dala nekatere predloge, kako naj se razdeli ta vsota, da bi se moglo zgraditi čim več ljudskih hiš v najpotrebnejših krajih. Zgradili bodo namreč 318 stanovanj v šestih področjih videmske pokrajine.

Predvidevajo, da bodo v Trbižu zgradili s pomočjo zakona 15 in z drugimi deželnimi podporami kakih 60 novih stanovanj, kajti stanovanjska kriza je tu zelo velika in bi potrebovali še dosti več stanovanj. Načrtovanje je že v teku in zato

za naše mlade bralce

Skrivnost dolgega življenja

Pred dolgimi stoletji se je neki učenjak, ki je s svojimi knjigami živel v samotni neke zamaknjene doline, napolnil skozi svoj vrt, ki ga je negoval z vso svojo ljubeznijo. Tedaj so kot z jasnega neba stopile predenj tri prečudovito lepa dekleta v dišečih, kot dihi tenkih oblaci, se predstavile kot gospodična Sliva, gospodična Granatna jablana in gospodična Breskev ter ga prosile, če se smejo v njegovem prelepem vrtu nekoliko odpočiti. Med pogovorom so mu pripovedovale o dolgem potovanju, ki jih je privedlo v tamkajšnje doline, ker so morale brezpogojno na obisk k svoji teti, ki jo morajo prositi ne kaj velikega.

Učenjak je bil še v mladih letih svojega življenja. Ne pričakovan in čez vse prijeten obisk v njegovem samotarskem življenju ga je prevzel do take mere, da je prelepe dame — ki so bile zares čeznaravno krasne in na pogled zelo utrujene, saj so se skozi umirjeno ozračje, ki je ležalo nad vrtom, že opotekale kakor pijane glicinije — vztrajno prosil, naj ga zvečer spet obiščejo. Samo ob sebi se seveda razume, da bi bila tudi teta dobrodošla gostja.

Nad vse vesele zaradi pristranskega sprejema, so device Sliva, Granatna jablana in Breskev privolile, in ni trajalo dolgo, pa se je pokazala tudi teta Veter v širokem, šumečem oblaku. Bila je zelo srečna, ker je našla prijetno zavetišče, in je rada posegla po slaščicah, ki jih je mladi učenjak pričaral kar iz rokava. Ker jo je vino razgrela, je teta Veter ob pozni ponočni uri hotela posnemati mlade device in zaplesati z njimi po zraku kot metulj, a je pri tem zaradi majhne nepazljivosti svoje vino razlila po pajčevinasto tenki obleki gospodične Breskve, in ta se je v trenutku razjezila, da ni več vedela, kaj dela, zakaj nežna tkanina se je zaradi mokrote prilepila na njeno kožo, da so se v celoti pokazale oblike njenega deviškega telesa.

Prišlo je do strašanskega prepira med mladim dekletom in teto. In naenkrat — mladi učenjak ni vedel kako — so njegove gostje, ki so še pravkar plesale, izginile neznano kam.

Zalosten je potegnil zagrnjalo prek oken svojega bivališča in se odpravil spat. Toda sredi noči ga je prebudilo cingljanje, ki ga je spominjalo na glas nežnih srebrnih kraguljčkov. In glej, pred njim je stala pravilno lepa devica Breskev, vila roke proti njemu in ga prosila pomoči, češ da bo morala drugače umreti.

«Kako naj vam pomagam?» je mladenič prestrašen planil s svojega ležišča. «Naredi črno zastavo, na kateri naj bodo z zlato nitjo izvezeni mesec in zvezde, in jo postavi na vrt, še preden se bo noč umaknila jutru in preden potegne zlobni vzhodni veter!».

Učenjak ni dolgo spraševal zakaj in kako, temveč je zbobnal svojo služinčad iz nočnega počitka in ji ukazal, naj takoj zgotovi tako in tako zastavo. Medtem ko so njegovi ljudje mrzlično zapostili roke, da bi izpolnili ukaz, je premišljeval, kakšen smisel naj bi imela črna zastava, a ni našel pametnega pojasnila, pa če je še tako tuhtal.

Toda njegovega čudenja ni bilo ne konca ne kraja, ko je naslednjega jutra, potem ko je bil postavil črno zastavo na vrt, od vzhoda valeči se vihar pred njegovimi nasadi pohlevno zložil krila in zamrl v milo šušljanje, v katerem se je cvetje njegovega drevja blaženo pozibavalo in ni zgubilo niti persca, ki bi zaplesalo z vetrom po zraku.

Zvečer so se prekrasna dekleta spet oglasila pri učenjaku in mu podarila venec iz breskovega cvetja.

«Zelo smo ti hvaležne», je spregovorila ena izmed lepotic, «ker si našega strica lepo potegnili za nos s pomočjo zastave, na kateri so bili uvezeni mesec in zvezde. Ko je zagledal zvezdami pokrito nebo, je sklepal, da je na zemlji še temna noč, in je takoj zaspal. S tem si vsem trem rešil življenje, zakaj te-

France Bevk

Moja prva knjiga

Bilo mi je kakih dvanajst let, malo več ali manj, ko sem spisal in ilustriral svojo prvo knjigo. Naj je bila kakršnakoli, nihče več je ne bo kdaj videl in bral. Izšla je bila namreč v enem samem izvodu in še ta se je zdavnaj izgubil.

Ne da bi se hvalil, po resnici povem, da sem v mladosti rad in veliko bral. Najrajši zgodbe. Teh pa takrat ni bilo na pretek, dosti manj kot danes, in vse so se mi zdele prekratke. Požiral sem črke z očmi, najrajši bi bil v hipu vedel celo zgodbo od začetka do konca. Posebno, če je bila napeta in grozljiva, da so se mi ježili lasje na glavi.

Vse, kar sem bral, pa sem v mislih tudi naslikal. Tako so nastajale v moji domišljiji najčudovitejše podobe. Noben razbolnik ni bil tako strašen, kot sem si ga jaz zamislil, noben zamorec tako črn, strahovi pa taki, da bi se jih prestrašil vsak junak, a Turki bi se še sami sebe bali.

Nekoč mi je prišlo na misel, da bi sam spisal knjigo.

Od matere sem izprosil veliko polo belega papirja, v kakršnega so tiste čase zavijali sladkor. Polo sem preganil čez polovico, še enkrat in še enkrat... Tolikokrat, da je nastala knjižica. Sešil sem jo na hrbtu in s škarjami obstrigel robове.

Hotel sem napisati zgodbo o razbolniku, ki ga je predavnimi leti lovil ded,

ta Veter se namreč jezi zaradi včerajšnjega prepira in nam v tem letu noče pomagati. Če boš jedel te cvetove in boš vsako jutro postavil na vrt zastavo, dokler ne bodo iz cvetov pognali majhni sadeži, se ne boš nikdar postaral. To je naša skromna zahvala za tvojo dobroto, da si nas rešil pred stricem Viharjem».

Uganke

Grbasta kobila vse polje ogolila.

(Kosa)

Leseno telo, jekleni zobje, še kamen drobe.

(Zaga)

Klepetalo venomer, kleplje zjutraj in zvečer, objokuje vse mrličje in vse žive skupaj kličje.

(Zvonč)

Težko menda ne bo: reci, kdaj pa se kosi seno?

(Nikoli; kosi se trava)

Vse ljudi na svetu odeva, sama pa je gola reva.

(Igl)

Vsa je slama izgorela, hiša je ostala cela.

(Pipa)

Bil je nekoč kraljevič, ki bi bil rad imel kraljično za ženo, toda biti bi morala zares prava kraljična. In tako je prepotoval ves svet, da bi si jo poiskal; pa povsod je bilo nekaj narobe. Kraljičen je bilo dovolj; ali pa so prave kraljične, tega ni mogel prav dognati; zmeraj je bilo nekaj vmes, kar ni bilo, kakor bi moralo biti. Tako se je naposled vrnil spet domov in je bil kaj slabe volje, saj bi bil tako rad dobil pravo kraljično za ženo.

Nekega večera se je bilo pripravilo k strašanskemu neurju; bliskalo se je in grmelo in ploha se je ulila; bilo je kar zares grozno! Tedaj je potrkalo na mestna

vrata in stari kralj je šel sam venkaj, da bi odprl.

Zunaj je stala kraljična. Ali, Bog se usmili, kakšna je bila! Voda ji je curljala iz las in iz obleke, tekla ji je v šolenčke, spredaj noter, pri peti spet ven, pa je trdila, da je prava kraljična.

«No, to bomo že zvedeli,» je mislila stara kraljica; toda ni črhnila nobene besedice, šla v spalnico, zložila vso posteljnino s postelje na položila grahovo zrno na dno posteljnika. Nato je vzela dvajset žimnic, jih položila na grahovo zrno, in dela na vrh še dvajset pernic.

Tam naj bi bila kraljična prespala noč.

Zjutraj so jo vprašali, kako je kaj spala.

«Ah, strašansko zanič!» je rekla kraljična. «Vso noč skoraj nisem zatisnila oči. Sam Bog ve, kaj je bilo v postelji. Ležala sem na nečem trdem, da imam po vsem životu rjave in višnjeve lise. To je res strašno!».

Zdaj je bilo pač očitno, da je bila kraljična prava, ko je skozi dvajset žimnic in dvajset pernic čutila grahovo zrno. Tako občutljiva more biti samo prava kraljična!

Kraljevič jo je torej vzel za ženo, zakaj zdaj je vsaj vedel, da je našel pravo; grahovo zrno pa so spravili v kabinet z umetninami in tam je še danes, če ga ni kdo vzela.

Vidiš, to je bila lepa povestica!

VLADO FIRM. STRIČEK IN MATIČEK na Mount Everestu

17. Stric je pričel mahati z roko in vabiti ljudi k sebi. Pustili so rogate bivole in odhiteli proti letalu. Njihove poševne oči so radovedno ogledovale svetlečo se ptico. Vmes so se živahno pogovarjali. Stric jih seveda ni prav nič razumel. K njemu je pristopil suhljat možiček in mu nastavil prst na trebuh. Matičku je ušel smeh. Stric je ježno pogledal dečka in nato nahlulil možička: «Ni vam nič mar moj trebuh, raje mi povejte, kje lahko najdem vašega predstojnika». Užaljen se je obrnil in odšel proti letalu. Možiček je z dolgimi koraki vztrajno stopal za njim in mu dopovedoval, da je on sam vaški predstojnik.

19. Mali predstojnik je ukazal vpreči bivole k letalu, da bi ga tako spravili v vas. Moral pa je še obvestiti mestno oblast o tem, da je pristalo tuje letalo. Prijel je strica pod roko in tako se je vsa pisana družba napotila v tisto vas. Spredaj pred vsemi sta korakala predstojnik in stric. «Nikdar se mi ni sanjalo, da bom kdaj hodil po kitajski zemlji», je mrmral stric. Medtem so ljudje iz spremstva neznanosko vpili nad bivoli, ki so le s težavo vlekli njim neznano letalo. Matiček je ponosno sedel na pilotskem sedežu. Domačini so radovedno ogledovali oba svetovna potnika.

18. Stric je debelo pogledal možička, nato pa mu je tako krepko stisnil roko, da je mali mož poskočil visoko od tal. Tako prijateljskega rokojanja se gotovo ni nadejal. Ko si je opomogel od presenečenja, je prikladal še ostale ljudi. Ker je stric za silo lomil angleščino, sta se nekako sporazumela. Možiček je po kitajskem običaju vprašal strica, koliko je star. Stric je namrščil obrvi in odgovoril: «Petdeset». Predstojnik se je globoko priklonil, mu stisnil roko in vljudno dejal: «Vsekakor vam prisojam sedemdeset». Stric je osupnil nad odgovorom. Vendar se je spomnil, da tukaj iz navade vsakemu gostu prisodijo višjo starost, kot jo ima v resnici. Zato se je posmehnil: «Hm, potem si ti star najmanj sto let».

20. Prispeli so v vas. Kmalu so se okrog njih zbrali vsi vaščani. Predstojnik je v bližnje mesto poslal posebnega sla, strica pa je povabil v svoj dom, ki se je ves lesketal v barvnih ploščicah. Matiček je pomagal razpregati bivole. Radovedno se je smukal okoli njih, čeprav ga je pastir opozarjal, naj jim ne hodi preblizu, ker jih njegova živoročca ruta draži. Matiček pa je menil: «Kaj mi le morejo te mršave živalce! Še naših kranjskih in štajerskih bikov se nisem ustrašil, ki so vse drugačni rogovileži kot ti mršavci, pa bi se bal tehl!».